

INTERNETNI YOSHLAR ONGIGA TA'SIRI

Hudoyberdiyeva Muxayyo Xalimovna

Farg'ona ICHSHUI kasb-hunar maktabi

biologiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqola kompyuter asrida internet tarmoqlarining yoshlar ongiga salbiy ta'sirlari haqida qisqacha ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Internet, Internetga qaram, Moviy kit, Internet qanday zarar*

Hozirgi davrda Internet tarmog'iga ulangan kompyuter, mobil telefonlari deyarli ko'plab xonadonlarda mavjud. Bundan tashqari, yoshlar internet kafelarda ham tarmoqdan foydalana oladilar. Bugungi kunda axborot texnologiyalari jadal taraqqiy etishi va ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha jabhalariga joriy etilishi sababli barcha uchun kompyuter savodxonligi dolzarb masalalardan biridir.

Zamonaviy jamiyatda axborot texnologiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Internet ta'siri ostida jamiyat tarkibida o'zgarishlar yuz beradi bu olimlar uchun juda qiziqarli mavzu. Buning sababi odamlar va jamiyatga internetning salbiy va ijobiy oqibatlarga olib keladigan noaniq ta'siridir.

Zamonaviy dunyoda o'z hayotingizni Internetdan foydalanmasdan tasavvur qilish qiyin. Internet yordamida siz juda ko'p foydali ma'lumotlarni olishingiz mumkin. Bu har bir inson uchun hayotning ajralmas qismiga aylangan butun dunyo bo'ylab tarmoq. Ammo ko'plab mutaxassislar Internet zararli ekanligini ta'kidlaydilar, ammo avval uning foydalarini ko'rib chiqamiz.

Dunyoda har kuni kompyuterdan foydalanadiganlar ko'p. Ular o'z hayotlarini butunjahon tarmog'isiz tasavvur qila olmaydilar, aksincha, bu dunyodagi eng katta yutuq deb hisoblaydilar. Axir siz endi kutubxonalarga borishingiz, u yerda bo'lmasligi mumkin bo'lgan ma'lumotlarni qidirishingiz yoki kimdir undan foydalanishini kutishingiz shart emas. Ammo Internetda har bir foydalanuvchi xohlagan hamma narsani topishingiz mumkin.

Aynan Umumjahon tarmog'i juda tezroq rivojlanishi mumkin bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi. Shuning uchun, odam bilimdon va o'ziga yuklatilgan ko'plab vazifalarni hal qila oladi. Nogironlar uchun katta imkoniyatlar mavjud. Va ba'zilari Internet yordamida kerakli ma'lumotga, qo'shimcha kasb yoki ko'nikmaga ega bo'lishlari mumkin.

Bundan tashqari, Internet uzoq masofada aloqa qilish imkoniyatini beradi. Axir, oldin odam xatni va javobni kelishini kutishi kerak edi. Ammo bugun siz istalgan qit'aga kunning istalgan vaqtida qo'ng'iroq qilishingiz va hatto suhbatdoshingizni ko'rishingiz mumkin. Global veb shahar va mamlakatlar o'rtasidagi chegaralarni o'chirib tashladi - elektron pochta, ijtimoiy tarmoqlar, Skype qo'ng'iroqlari, dunyoning istalgan nuqtasida odamlar bilan aloqa o'rnatishga imkon beradi. Va bu kamdan-kam ko'radigan va zerikadiganlar uchun juda qulaydir.

Bugungi kunda internetdan foydalanuvchilarning ko'pchiligini yoshlar tashkil etgani holda, uning katta qismi o'quvchi yoshlar hissasiga to'g'ri kelmoqda. Shu bois mutaxassislar, shifokorlar, pedagoglar, olimlar tarafidan internetdan foydalanuvchi o'quvchi-yoshlarga maslahat, ko'rsatmalar berib borilmasa yoki butunlay nazorat qilinmasa mazkur yangi texnologiyalar bolalar va yoshlar tarbiyasiga salbiy ta'sirga egaligi ham ta'kidlan moqda. Chunki bugungi globallashuv jarayoni yoshlarning ma'naviy dunyosini egallash borasida turli axborot maydonlaridan faol foydalanish «poyga»si jadallashib bormoqda.

Kompyuter o'yinlari yoshlarning vaqtini o'g'irlamoqda. Internet – klublarda yoshlar ayni o'qib, ilm hosil qiladigan paytlarida vaqtlarini bekorchi o'yinlarga, ijtimoiy tarmoqlarda mutlaqo notanish shaxslar bilan qimmatli vaqtini tanishishga sarflayotgani tashvishli holat. Chunki internet va kompyuter o'yinlari asriga aylangan o'smirlar hayotdan, ilm olish, kasb o'rganishdan va ma'naviy qadriyatlardan tamoman uzilib, butunlay manqurtlashib boradi.

Hozir kompyuter o'yinlari orqali o'smir yoshlarga salbiy ta'sir qilib, ular ongiga o'z buzg'unchi g'oyalarini singdirish yoki ularni to'g'ri yo'ldan ozdirishga urinadigan yashirin kuchlar juda ko'p. Kompyuter o'yinlariga mukkasidan ketgan o'smirlar o'zlari bilmagan holda yashirin kuchlarning qo'g'irchog'iga aylanadi. Kompyuterga mute` bo'lgan yoshlarning fikri-xayoli, butun vaqti, hatto uyqusi ham bemani o'yinlar bilan band bo'ladi. Oxir-oqibat bunday manqurt yoshlar tengdoshlari, yaqinlari va hatto ota-onasiga ham qo'l ko'tarishgacha agar mubolag'a bo'lmasa qurol o'qalishgacha borib yetadi. Bu esa jamiyatda ilimsizlik, johillikning tomir yoyishiga alal oqibat yurt parokanda bo'lishiga olib keladi.

Foydalanuvchi kerakli ma'lumotlarni internet orqali yaxshilab o'qib o'ziga ma'lumot sifatida olib qolishi ham mumkin bo'ladi. Yana bir misol avvallari bir inson o'zining yaqiniga hat yozmoqchi bo'lsa, u xat yozish uchun qog'oz qalam olishi, unga gaplarni yozishi, uni esa po'chtaga olib borishi kerak bo'lardi. Xat tashuvchi uni olib kerakli joyga elitib bergunicha oradan bir necha kun vaqt o'tardi. Hozirda esa bunday ishlar oddiygina bir hol bo'lib qoldi.

Odamlar tobora ko'proq turli xil media kanallaridan foydalanishmoqda va ularga ko'proq vaqt sarflashmoqda.

Bundan tashqari, mutaxassislar va ota-onalar Internetning zarari bolalarga ham sezilishini aytishmoqda. Aynan qanday? Internetning zarariga ishora qiluvchi ma'lum sabablar mavjud. Ayniqsa, bolalar uchun. Internetning inson ruhiyatiga birinchi salbiy ta'siri barqaror qaramlikdir. Endi siz qanday qilib odam kompyuterda soatlab o'tirganini va u o'tayotgan hayotni sezmayotganini ko'rishingiz mumkin.

So'nggi tadqiqotlarga qaraganda, Internetga qaram bo'lganlar soni tobora o'sib bormoqda va sayyoramizning barcha aholisining 10 foizidan oshib ketgan. Va ularning yarmi, umuman olganda, butun dunyo tarmog'isiz bir kun yashay olmaydiganlar, uni hayot manbalaridan biri deb bilishadi. Rivojlangan mamlakatlarda Internetga qaramlik insoniyat uchun muammo sifatida qabul qilinadi. Shuning uchun, ular unga qarshi kurashishga intilishadi.

Bu faqat bitta sabab edi. Boshqalari ham bor. Masalan, keyingi muammo shundaki, monitor oldida uzoq vaqt o'tkazish odamning ko'rishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu, ayniqsa, bolalar uchun to'g'ri keladi. Bundan tashqari, odam uzoq vaqt davomida noto'g'ri pozitsiyada bo'lsa, bu mushaklar-skelet tizimida muammolarga olib keladi.

Internetning bolalar uchun zarari qanday?

Ma'lumotlar butun dunyo bo'ylab veb-saytda mavjud. Natijada, bola o'zi uchun mo'ljallanmagan narsani ko'ra oladi. Masalan, bu zo'ravonlik aks etgan videolar, pornografik rasmlar, zo'ravonlik sahnalari bo'lgan filmlar bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, tarmoqda ko'plab firibgarlar bor, ular bola yoki zaif odamning hiyla-nayrang yordamida shaxsiy ma'lumotlarini yoki pullarini chiqarib olishlari mumkin. Ba'zi odamlar Internetda qo'pol munosabatda bo'lishadi, haqorat yozishadi va tahdid qilishadi.

Ota-onalar farzandiga uydagi manzil, telefon raqami va boshqa har qanday shaxsiy ma'lumotlar kabi shaxsiy ma'lumotlarini Internetda tarqatish xavfli ekanligini tushuntirishlari kerak.

Internetda juda ko'p vaqt sarflash, bola haqiqat va virtual hayot o'rtasidagi aniq chegarani yo'qotadi, Internetga qaramlik paydo bo'ladi. Bu bolada onlayn bo'lishga bo'lgan kuchli istak bilan tavsiflanadi, bu oila va do'stlar bilan vaqt o'tkazishni, maktabga borishni va uy vazifasini bajarishni istamasligiga olib keladi. Bola tashqi ko'rinishini kuzatishni to'xtatishi mumkin, kompyuterdan chalg'itishni so'rab murojaat qilganida og'riqli munosabatda bo'la boshlaydi va o'z vaqtini boshqarishni yo'qotadi.

Zamonaviy dunyoda bolalarda Internet bilan tanishish ko'pincha ular kompyuterga qiziqadigan paytdan boshlab boshlanadi. Maktablarda informatika darslari o'tkaziladi. Faqat u yerda bolalar o'qituvchi nazorati ostida o'qiydilar. Ammo bolalar uyga kelib, kompyuter oldida o'tirganda, doimo band bo'lgan ota-onalar har doim ham bolani qanday ma'lumotga qiziqishini ko'rib chiqishga vaqt topolmaydilar.

Farzandingizni boshqarish uchun unga Internetda ko'rganlarini aytib berishni o'rgatish kerak. Agar bolaga elektron pochta kerak bo'lsa, umumiy oilaviy pochta qutisidan foydalanishga arziydi. Bu bolani nazorat qilishda davom etadi. Kattaroq yoshda bolalar o'zlarining sevimli mashg'ulotlariga ega, butun dunyo bo'ylab tarmoq tufayli vazifalarni bajaradilar. Ota-onalar har doim farzandlari bilan u yerda nimani topish mumkinligi, qaysi saytlar zararli va qaysi biri foydali bo'lishi haqida suhbatlashishlari kerak.

Bugungi kunda hech kim o'z mavjudligini Internetsiz tasavvur eta olmaydi. U bizning hayotimizga juda tez kirib keldi va u yerda qat'iy qaror qildi. Internet allaqachon havodek zarur bo'lgan odamlar uchun zaruratdir.

Sizga bir nechta statistik ma'lumotlarni keltiramiz:

- 95 foiz o'spirin Internetdan foydalanadi;
- kattalarning 85% Internetdan foydalanadi;
- har ettinchi shaxs facebook-da ro'yxatdan o'tgan;
- 2016 yilgacha. deyarli 3 milliard. odamlar Internetdan foydalanadilar;

-2022 yilning 1 yanvar holatiga, O'zbekistonda Internet tarmog'iga ulangan abonentlar soni qariyb 23 mln. ni tashkil etgan.

- agar bir lahzaga Internet alohida mamlakat sifatida taqdim etilsa, u holda iqtisodiy darajasi bo'yicha 5-o'rinni egallab, shu bilan Germaniyadan oldinda turadi.

Internet odamga qanday zarar etkazadi? ko'z bilan ko'rish mumkinki, Internet odamga ko'plab yaxshi va foydali narsalarni olib kelishi mumkin. Ammo, afsuski, uning zarari kam emas. Avvalo, asosiy muammo Internetga qaramlikdir. Odamlarning 10% Internetga qaram ekanligi allaqachon isbotlangan. Ular buni oila, uy, suv va oziq-ovqat kabi muhim va zarur deb hisoblashadi. Ba'zi mamlakatlarda Internetga qaramlik allaqachon milliy muammo sifatida qaralmoqda.

Yosh avlod Internetdan foydalangan holda o'z uy vazifalarini tobora ko'paytirayotganini hamma biladi. Nima uchun qiyin vazifani bajarishda "miyangizni chayqash" kerak, agar siz shunchaki "Internetga kirish" va javob bilan to'g'ri echimni topishingiz mumkin bo'lsa?

Ammo bu asosiy muammo emas. Internet shunchaki yosh bolaning sog'lom ruhiyatiga zarar etkazishi mumkin bo'lgan bunday ma'lumotlarni to'playdi - bu pornografiya, zo'ravonlik, qon, qotillik va boshqalar. Bundan tashqari, bolalar "jonli" va "haqiqiy" do'stlarini unutib, virtual olamga to'liq singib ketishadi.

Ushbu muammolarning barchasini oldini olish uchun bolangiz bilan kompyuterda o'tkazgan ma'lum bir vaqtni muhokama qiling, shuningdek, uning Internetda ko'rayotgan narsalarini diqqat bilan kuzatib boring.

Kompyuter va internet vaqt bilan hamnafas bo'lib rivojlanib ketmoqda. Insoniyatning bu texnologik yutuqlari hayotimizning ajralmas qismi bo'lib qolyapti.

Internet — bu deyarli barcha qiziqishlarni qondirish makonidir. Ba'zan tarmoqda ayrim axborotlarni izlab o'tirishning ham hojati bo'lmaydi, ular har yerda o'zlari taqdim etilaverishi sababli osongina erishish mumkin.

Shunday ekan undagi ba'zi bir xavflarning oldini olish maqsadida quyidagi tavsiyalarga e'tibor qaratish zarur:

1. Farzandingiz tarmoqdan foydalanmoqchi bo'lganida uni nazoratdan chetda qoldirmang;

2. Farzandingizning tarmoqqa birinchi qadamlaridanoq, Internetda faqatgina "yaxshi" emas, balki "yomon" axborotlarni ham uchratishi mumkinligini tushuntiring;

3. Internetdan biror manbani saqlab olishda e'tibor qaratish zarur bo'lgan qoidalarini tushuntiring;

4. Farzandingizga tarmoqda ham haqiqiy hayotdagi kabi tartib-intizom qoidalarini unutmaslik zarurligini ta'kidlang;

5. Farzandingizning Internetdan foydalanishida ba'zi hollarda cheklovlarni o'rnating;

6. Har kuni farzandingiz muloqotlarini kuzatib borishni o'zingizga odat qiling;

7. Farzandingiz va o'zingizning kompyuter savodxonligingizni muntazam rivojlantirib boring. O'z bilimlaringiz bilan o'rtoqlashing. Internet xavfsizligi sizning bu boradagi bilim va malakangizga ham bog'liq ekanligini unutmang.

Zimdan e'tibor bersak, internet kafelariga serqatnov yoshlar (ayniqsa o'smirlar) u yerga borishib, har xil buzg'unchi g'oyalar ruhidagi ur-sur, o'ldir-yondir komp'yuter o'yinlarini tomosha qilayotganligini, tuturuqsiz narsalar bilan vaqtlarini besamar o'tkazayotganligiga guvoh bo'lapmiz. Bunday yoshlarni biz internet imkoniyatlaridan to'laqonli, faqat bilim olish bilan mashg'ul deya ayta olamizmi? Eng achinarlisi, ayrim befarq ota-onalar farzandim internetda o'tirib, bilim olyapti, deb o'ylashadi. Shu o'rinda talabalarning ba'zi dars paytlarida qo'l telefonlari orqali internet saytlariga kirib, bemalol foydalanib o'tirishlariga munosabat bildirmoqchiman. To'g'ri talaba mustaqil izlanuvchi shaxs sifatida, bilimni ko'proq boyitishi, turli xil manbaalarga murojaat etishi yaxshi. Lekin dars hisobidan emas... chunki, harnarsaning ham o'z vaqt-soati bor, shu jumladan internetdan foydalanishning ham. Yaqinda yana bir atama tilimizda ishlatila boshlandi. Bu igromaniya tushunchasi. Hash-pash deguncha ommalashib ham ketmoqda. Qisqacha ta'rif beradigan bo'lsam, "Igromaniya" — bu komp'yuterdan o'rin olgan turli xil o'yinlarga mukkasidan ketishdir. Ruhshunoslarning ma'lumotlariga qaraganda, yoshlar buzg'unchi, destruktiv g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitet hali to'la shakllanmagani uchun o'qigan yoki ko'rgan ma'lumotlariga tez ishonishadi. Bunday hollarda yoshlarning ma'naviyatiga, ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan igromaniyani hech bir jihatdan oqlab bo'lmaydi. Kundalik hayotimizda har narsaning salbiy va ijobiy tomoni bo'lgani kabi zamonaviy texnika vositalaridan foydalanishda ham me'yorga amal qilmog'imiz zarur!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Кимберли С.Янг. Диагноз - интернет-зависимость // НарКом [сайт]. [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<http://www.narcom.ru/ideas/common/15.html/> (дата обращения: 10.06.2020).
2. Karimovna, N. Y. (2022). YOSHLARDA INTERNETGA TOBELIK MUAMMOLARI. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(12), 96-99.
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/internet-va-ijtimoiy-tarmoqlarning-yoshlarga-tasiri>
4. https://naqshband.uz/makolalar/internetning_yoshlar_tarbiyasiga_tasiri
5. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.
6. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. Universum: технические науки, (8-1 (77)), 27-29.

7. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.

8. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.

8. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). NEYRON TARMOQLARNING TASNIFI. Scientific Impulse, 1(3), 757-763.

9. Hamidullo o'g'li, Tursunov Hojiakbar, and Boymuratov Erkin Kamolovich. "IMKONIYATI CHEKLANGAN O 'QUVCHILAR BILAN ISHLASH TAJRIBASI." Scientific Impulse 1.7 (2023): 648-653.

10. Mamanovich, R. K. (2021). Components of political culture in political processes. *Academica: an international multidisciplinary research journal*, 11(2), 953-959.

11. Ramazanovich, M. N., & Kabilovich, B. O. (2021). Constitutional and Legal Framework for Providing International Peace. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 218-220.

12. Расулов, Х. (2021). Ҳуқуқий маданият: муаммонинг ижтимоий-сиёсий омиллари. *Общество и инновации*, 2(10/S), 335-342.

13. Ramazanovich, M. N., & Abdunazarovich, P. B. (2021). Protection of Family and Youth in the Constitution of the Republic of Uzbekistan. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 221-223.

14. Расулов, Х. М. (2021). ВЫБОРНЫЙ ЯВЛЕНИЕ И ПРОБЛЕМА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭЛЕКТРОКУЛЬТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ. *Восточно-европейский научный журнал*, (11-6 (75)), 28-32.

15. Rasulov, H. M. (2021). ELECTION PHENOMENON I THE PROBLEM OF IMPROVING THE ELECTRIC CULTURE OF THE POPULATION. *ВОСТОЧНО ЕВРОПЕЙСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ*, 75(part 6), 28.

16. Ramazanovich, M. N., & Kabilovich, B. O. (2021). Constitutional and Legal Framework for Providing International Peace. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 218-220.

17. Хакимова, М. (2021). Ўзбекистонда миллатлараро тотувликни таъминлаш соҳасидаги устувор йўналишлар. *Общество и инновации*, 2(10/S), 261-267.

18. Ramazanovich, N. M., & Abdurasulovich, E. B. (2022). CONSTITUTIONAL STATUS OF POLITICAL PARTIES. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(11), 79-88.

19. Ramazanovich, N. M., & Abdurasulovich, E. B. (2022). PROCEDURE FOR REGISTRATION OF PUBLIC ASSOCIATIONS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(11), 740-746.

20. Ramazanovich, N. M., & Mamanorov, K. (2022). PECULIARITIES OF CONSTITUTIONAL-LEGAL RELATIONS. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(11), 89-94.

21. Ramazanovich, N. M., & Alisherovich, A. A. (2022). CONSTITUTIONAL STATUS OF THE FAMILY IN UZBEKISTAN. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(11), 732-739.
22. Ramazanovich, N. M., & Mamanorov, K. (2022). CONSTITUTIONAL-LEGAL RELATIONS, THEIR SUBJECTS, OBJECTS AND TYPES. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(11), 747-756.
23. Normamat Mallaev Ramazanovich. (2022). CONSTITUTIONAL-LEGAL STATUS OF MASS MEDIA. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 3(11), 70–78.
24. Normamat Mallaev Ramazanovich, & Khaitmurod Mamanorov. (2022). PECULIARITIES OF CONSTITUTIONAL-LEGAL RELATIONS. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 3(11), 89–94.
25. Ramazanovich, Mallyayev N. "Comparative Analysis of National and Foreign Experiences on the Example of the Constitutional and Legal Basis of Ecological." International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology, no. 2, 2020, pp. 1-5.
26. Normamat Mallaev Ramazanovich, IMPORTANCE AND ANALYSIS OF THE CONCEPT OF CIVIL RIGHTS , Web of Scientist: International Scientific Research Journal: Vol. 3 No. 10 (2022): wos
27. Кушоков, С. (2021). Сополли ва Жарқўтон маданиятида дафн маросимлари. Общество и инновации, 2(11/S), 150-154.
28. Kushokov, S. Y. (2021). The Role of Zoroastrianism in the Ancient State of Bactria. World Bulletin of Social Sciences, 4(11), 69-72.
29. Yusupovich, K. S. (2020). The Emergence Of Religious Views Is Exemplified By The Southern Regions. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(10), 143-145.
30. Yusupovich, K. S. (2021). Қадимий Дафн Маросимларидаги Анъана Жараёнлари Ўзбекистон Жануби Мисолида. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(6), 72-77.
31. Сафарали, К. Ю. (2020). Чорвадор Қабилалар Дафн Маросимлари Ва Уларнинг Хусусиятлари. Взгляд В Прошлое, 3(4).
32. Сафарали, К. Ю., & Хуррамов, М. (2022). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МАЛАЙЗИЯ ҲАМДА ИНДОНЕЗИЯ ДАВЛАТЛАРИ БИЛАН ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ВА МАДАНИЙ СОҲАЛАРДАГИ ҲАМКОРЛИГИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 176-186.
33. Kushokov, S. Y., & Ahmedov, S. (2021). THE STRUCTURE OF TURKISH TRIBES IN CENTRAL ASIA AND ITS HISTORICAL IMPORTANCE. European Scholar Journal, 2 (10), 25-27. Of Two Languages, Settlement And Livestock Tribes. The American Journal of Interdisciplinary.

34.Kushokov, S. Y., & Ahmedov, S. (2021). THE STRUCTURE OF TURKISH TRIBES IN CENTRAL ASIA AND ITS HISTORICAL IMPORTANCE. European Scholar Journal, 2 (10), 25-27. Of Two Languages, Settlement And Livestock Tribes. The American Journal of Interdisciplinary